

Prof. dr hab. Tadeusz Boruta
Wydział Sztuki
Uniwersytet Rzeszowski

Lubień, 19 grudnia 2017 r.

Recenzja pracy doktorskiej Pana mgr. Macieja Czyżewskiego, sporządzona w związku z przewodem doktorskim wszczętym na Wydziale Malarstwa Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie

Część 1

Ocena szczegółowa dorobku twórczego i artystycznego mgr. Macieja Czyżewskiego

Urodzony 6 czerwca 1985 r. w Zambrowie mgr Maciej Czyżewski edukację artystyczną średniego stopnia zdobył w Państwowym Liceum Sztuk Plastycznych Łomży uzyskując tytuł zawodowy: Technik grafik. W 2005 roku rozpoczął studia na Wydziale Malarstwa Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. Po pięciu latach studiów uzyskał dyplom magistra (z wyróżnieniem) w pracowni profesora Krzysztofa Wachowiaka. Do dyplomu z malarstwa sztalugowego Maciej Czyżewski wykonał także aneks w pracowni Technologii i Technik Malarstwa Ściennego profesora Edwarda Tarkowskiego.

Po dyplomie w 2010 roku, doktorant został zatrudniony w macierzystej uczelni na stanowisku asystenta w Pracowni Malarstwa dla studentów I roku, prowadzonej przez dr hab. Artura Winiarskiego prof.. ASP oraz w Pracowni Rysunku dla studentów I roku, prowadzonej przez dr hab. Joannę Gołaszewską, prof. ASP. Obecnie pracuje jako asystent w Pracowni Malarstwa dla studentów I roku prof. ASP Artura Winiarskiego. O wysokiej jakości pracy dydaktycznej i organizacyjnej na uczelni świadczy fakt uhonorowania mgr. Macieja Czyżewskiego Nagrodą Rektora (w 2012 r.), a także obszerna dokumentacja załączona przez doktoranta do pracy doktorskiej.

Mgr Maciej Czyżewski zajmuje się malarstwem i rysunkiem. Prezentował swoje prace na 6 wystawach indywidualnych oraz na kilkunastu zbiorowych. Już na starcie artystycznej kariery jego obrazy znalazły uznanie jurorów, gdyż został finalistą Konkursu Siemens 2010. A teraz, niespełna miesiąc temu, mgr Maciej Czyżewski zdobył *ex aequo* Grand Prix w konkursie malarskim o Grand Prix Fundacji im. Franciszki Eibisch.

Maciej Czyżewski bardzo szybko osiągnął dojrzałość artystyczną, która manifestuje się świadomością wartości i sensów istotnych dla jego malarstwa oraz konsekwencją

warsztatową prowadzącą do prac syntetycznych, choć niepozbawionych wielości obserwacji wynikłych z obcowania z naturą. Proces ewolucji jego twórczości nastąpił stosunkowo szybko. Po pracach z lat 2010-11, które były portretami „na wprost” deskowań tworzących fragmenty ogrodzenia, bramy czy szalunek ścian starych drewnianych domów, Maciej Czyżewski zaczął malować bardziej przestrzenne kompozycje, a bohaterami jego płócien stały się gołębie. Obrazy ukazujące wykadrowane deskowania były układami prostymi, strukturalnymi o walorach budowanym gęstą, fakturą malaturą i tektoniką wertykalnych, rytmów desek. Natomiast duży cykl prac z gołębiami, otwierał doktoranta na pewien rodzaj opowiadania o relacjach pomiędzy ptakami/obiektami, a także ich relacji do przestrzeni, w której się znajdują. Wielość obserwacji, studiowania kształtów, potrzebnych do namalowania gołębi, wymusiła rezygnację z gęstej malatury, która straciła swą pierwotną autonomię podporządkowując się malowanym formom. W trakcie pracy nad cyklem z gołębiami w twórczości Macieja Czyżewskiego pojawił się motyw rozwijane w kolejnych jego obrazach, a szczególnie obecnych w pracy doktorskiej. Jest to motyw okna, który stał się tematem kolejnego cyklu obrazów „Pożegnanie z Sewerynowem”.

Konkluzja 1:

Zapoznawszy się uważnie z twórczością i dorobkiem artystycznym Macieja Czyżewskiego oceniam ją wysoko i stwierdzam, że zarówno jego jakość artystyczna jak i wielkość spełniają wymogi artykułu 13 ust.1. ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki.

Część 2

Ocena pracy doktorskiej Macieja Czyżewskiego pod tytułem: „Przestrzeń wewnętrzna – między dosłownością a metaforą”

Praca doktorska mgr. Macieja Czyżewskiego została przygotowana pod kierunkiem dr. hab. Artura Winiarskiego, prof. ASP. Składa się ona z dysertacji oraz 8 obrazów olejnych, malowanych na dużych formatach płótna. Całość została opatrzona wspólnym tytułem „Przestrzeń wewnętrzna – między dosłownością a metaforą”.

Każdy z obrazów jest opatrzony tytułem informującym, jakie miejsce on przedstawia:

1. W pracowni, olej, płótno, 2015, 180 x 100 cm
2. Zajezdnia, olej, płótno, 2015, 185 x 130 cm

3. Warszawska 22, olej, płótno, 2015, 200 x 130 cm
4. Warszawska 22 - okno, olej, płótno, 2016, 130 x 180 cm
5. W pracowni - odbicie, olej, płótno, 2016, 200 x 130 cm
6. Krakowskie Przedmieście 5, olej, płótno, 2016, 130 x 180 cm
7. Wiedeń, olej, płótno, 2016, 140 x 200 cm
8. Wenecja, olej, płótno, 2017, 130 x 180 cm

Część teoretyczna pracy doktorskiej osadza tematykę obrazów doktoranta w historycznym doświadczeniu malarstwa realistycznego. Przytaczając fakty z historii sztuki autor dzieli się pogłębioną refleksją osobistą, z której wyłania się, istotny dla niego, obszar wartości wyrazowych i warsztatowych malarstwa manifestujących się w jego obrazach. W dysertacji zachowane zostały zasady pisania rozpraw naukowych: ma ona zamieszczone streszczenie (w języku polskim i angielskim), bibliografię, jest przy tym poprawnie opatrzona przypisami. Podzielona została ona na rozdziały:

- I. Forma (z jednym podrozdziałem: Realizm)
- II. Treść (z dwoma podrozdziałami: Autoportret oraz Granica, okno, drzwi)
- III. Zakończenie

Nutą przewodnią tej dysertacji jest refleksja nad realizmem w sztuce. To nie dziwi, gdyż Maciej Czyżewski jest zdeklarowanym malarskim realistą. Obraz jest dla niego konsekwencją widzenia i studiowania otaczającej rzeczywistości. W tym procesie najpełniej wyraża on swój świat i komunikuje wartości dla niego istotne. Towarzyszy mu przy tym przeświadczenie, że tworzony przez niego malarski komunikat/przekaz współrytmizuje z doświadczeniami innych, wynikłymi ze współprzeżywania świata, zarówno tego tu i teraz, jak i historycznego, zapośredniczonego poprzez kulturę. Czyżewski ma świadomość, że w procesie tworzenia, transformując widzialną rzeczywistość na płótno, artysta wchodzi w dialog z wielowiekowym doświadczeniem wielkich mistrzów malarstwa, co jednocześnie owocuje możliwością powstania platformy spotkania z odbiorcą w obszarze wartości malarskich, wykraczających poza realność mimetyczną obrazowanego fragmentu naszego otoczenia.

Wartości, którymi pragnie podzielić się Maciej Czyżewski, poprzez swoje malarstwo, nie mają charakteru utylitarnego, lecz metafizyczny. Posiłkując się refleksją Wasyła Kandyńskiego, wyrażoną w książeczce „O duchowości w sztuce”, doktorant zauważa, że „obraz niezależnie od epoki w jakiej powstał i formy jaką nadał mu jego autor, nie powinien działać tylko warstwą zewnętrzną (malaturą), a powinien otwierać przed odbiorcą przestrzeń

metafizyczną.”¹ Tym samym można stwierdzić, „że prawdziwe dzieło sztuki jest bramą do innej rzeczywistości – transcendentalnej.”²

Wprawdzie wyciszony realizm obrazów Macieja Czyżewskiego jest w opozycji do ekspresyjnego quasi-abstrakcjonizmu prac Kandyńskiego niemniej metafizyczna intuicja rosyjskiego artysty jest zbudowana na wielowiekowym doświadczeniu sztuki i jako taka stanowi mocną odpowiedź na pytanie o istotę malarstwa. W swojej rozprawie doktorant przytacza kilka, powszechnie uznanych, postaw artystów, którzy poprzez pogłębiony realizm dopracowali się metafizycznego wyrazu swych dzieł. W tym kontekście wspomniani są tu: Vermeer, Caravaggio, Velazquez, Rodakowski.

W dysertacji doktorskiej Czyżewskiego, twórczość każdego z nich egzemplifikuje jakiś aspekt warsztatu malarza realisty istotny dla postawy artystycznej doktoranta. Ma tu miejsce także, istotna polemika z realizmem Courbета, inicjatora tego kierunku w sztukach plastycznych, który programowo dążył do odwzorowania w obrazach empirycznej naoczności, a przy tym ją desakralizował.

Pisząc o swoich pracach Maciej Czyżewski podkreśla, że forma jego malarskich wypowiedzi jest „sumą wszystkich elementów, z których zbudowany jest obraz”³. Trudno nie zgodzić się z tą deklaracją. Patrząc na jego prace zauważamy dążność autora do budowania układów harmonijnych i zrównoważonych. Kanwą kompozycji jest rysunek obrazowanej przestrzeni/obiektu w prostym układzie perspektywy zbieżnej. W procesie dalszej pracy ten rysunkowy szkielet nabiera malarskiego ciała, jakim jest kolor, który jest interpretacją barw zaobserwowanych w naturze. Są one mocno nasycone i zazwyczaj mają ciepłą tonację. Przypominając renesansowy spór, (co dla malarstwa jest ważniejsze: *disegno e pittura*?) Maciej Czyżewski przywołuje doświadczenie Vermeera i stwierdza istotną dla jego postawy, warsztatową uwagę, „że zarówno rysunek jak i kolor to dwa zasadnicze komponenty, między którymi nie powinno być wizualnej konkurencji.”⁴ Doktorant dostrzega też ważną rolę światła, które może być nośnikiem metafizycznych znaczeń i konstruktorem atmosfery namalowanej sceny.

Obok walorów czysto malarskich, jakimi są wartości chromatyczne i luministyczne, istotna dla Czyżewskiego jest treść i przekaz namalowanych scen. Jego obrazy, tworzące zestaw pracy doktorskiej, przedstawiają autora w kontekście konkretnego miejsca, które najczęściej jest fragmentem pomieszczenia, obiektu architektonicznego czy pejzażu.

---

¹ Maciej Czyżewski, Praca doktorska: „Przestrzeń wewnętrzna – między dosłownością a metaforą”, s.15

² Maciej Czyżewski, Praca doktorska: „Przestrzeń wewnętrzna – między dosłownością a metaforą”, s.14

³ Maciej Czyżewski, Praca doktorska: „Przestrzeń wewnętrzna – między dosłownością a metaforą”, s.9

⁴ Maciej Czyżewski, Praca doktorska: „Przestrzeń wewnętrzna – między dosłownością a metaforą”, s.10

Zestawienia w kompozycji malarskiej autoportretu i konkretnych miejsc są, jak chce autor, „rozważaniem o moim miejscu i roli w otaczającym nas świecie. W wymiarze szerszym są pytaniem o duchową kondycję współczesnej egzystencji.”⁵

Istotnym motywem obrazów Czyżewskiego jest otwór okienny lub drzwi, którego obecność pozwala na prowadzenie malarskiej gry z różnorodnym światłem i kolorem wypełniającymi w jednej kompozycji sąsiadujące przestrzenie. Znaczeniowo, okna te i bramy stanowią granicę dzielącą przestrzenie bytowania: prywatną i publiczną, a jednocześnie wzajemnie otwierają się na siebie. Ich relacja jest w narracji doktoranta interpretowana, jako opozycja sacrum i profanum, przy czym ta przestrzeń prywatna/sacrum daje nam poczucie bezpieczeństwa koniecznego by doświadczać bycia „u siebie”, a tym samym, by kształtować własną tożsamość.

Patrząc na obrazy Macieja Czyżewskiego mamy poczucie, ładu, harmonii i wyciszenia. Kontrasty, opozycje przestrzeni, jakiegokolwiek napięcia formalne, znaczeniowe, czy wyrazowe są tu na tyle zrównoważone i wygłuszone, że nie przeszkadzają kontemlować całości kompozycji. Z prac tych emanuje wysoka kultura malarska, w której każda manifestująca się w obrazie warstwa sensu jest przemyślana i starannie dopracowana. Refleksja autora o konieczności istnienia bezpiecznej przestrzeni sacrum odnosi się także do roli dzieła sztuki, które dla niego jest takim sakralnym miejscem dającym „możliwość wewnętrznego wyciszenia, duchowego odpoczynku”⁶

Konkluzja 2:

Pracę doktorską mgr. Macieja Czyżewskiego oceniam wysoko. Uważam, że doktorant stworzył interesujący i oryginalny zestaw obrazów, które potwierdzają jego dojrzałość i samodzielność artystyczną. Przedstawił też rozprawę teoretyczną łączącą cechy autokomentarza i dysertacji naukowej, która świadczący o dużym stopniu świadomości twórczej i o wiedzy przedmiotowej. W opisie tym doktorant w przekonujący sposób wykazał, że jego dzieła malarskie są efektem głębszego namysłu nad fenomenem i sensem obrazu. W rozprawie doktorskiej mgr Maciej Czyżewski wykazał umiejętność werbalizowania pojęć z zakresu sztuki i warsztatu malarza, oraz łatwość komunikowania istotnych dla niego sensów, co pozwala sądzić, że znakomicie będzie sobie radzić z samodzielną pracą dydaktyczną.

---

⁵ Maciej Czyżewski, Praca doktorska: „Przestrzeń wewnętrzna – między dosłownością a metaforą”, s.12

⁶ Maciej Czyżewski, Praca doktorska: „Przestrzeń wewnętrzna – między dosłownością a metaforą”, s.13

Konkluzja końcowa:

Stwierdzam, że zarówno osiągnięcia artystyczne doktoranta, ich jakość, jak i ilość dorobku artystycznego oraz wysoki poziom pracy doktorskiej, w pełni spełniają wymagania określone w artykule 13 ust.1. ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, a tym samym uzasadniają nadanie mgr. Maciejowi Czyżewskiemu stopnia doktora w dziedzinie sztuk plastycznych.

Tadeusz Boruta